

LITERATURA ARTS INFORMACIO

PONT BLAU

Nº 25

NOVEMBRE

1 9 5 4

S U M A R I

	Pàgs.
<i>Cap de profeta</i> , ferro, de P. GARGALLO	Portada
EDITORIAL	349
<i>Humor i poesia</i> , per JOAN OLIVER	350
<i>La nostra lluita</i> , per LLUÍS NICOLAU D'OLWER	353
<i>L'Andreu et es malfia de l'àngel</i> , per VICENÇ RIERA LLORCA	354
<i>De Joan Maragall a Carles Riba</i> , per JOAN TRIADÚ	358
<i>Els IV gats</i> , per FREDERIC PUJULÀ I VALLÈS	361
INFORMACIÓ	
LLETRES	
<i>En la mort d'Eugeni d'Ors</i> , per JOAN FUSTER	368
<i>Recensions</i> , per J. ROURE-TORENT	370
ARTS PLÀSTIQUES	
<i>Giménez Botey guanya el primer premi en un concurs de cartells</i> , per JOAN GIMÉNEZ GIMÉNEZ	372
DIVERSES	
<i>L'himne mexicà i els seus autors</i>	376
<i>Quatre actes de l'Orfeó Català</i>	379
<i>Els Jocs Florals de la Llengua Catalana</i>	381
<i>Noticiari</i>	382

Subscripció: Mèxic, un any 30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic 3.00 Dls.
Un número 3.50 pesos mex.

INFORMACIÓ

Lletres

EN LA MORT D'EUGENI D'ORS

El dia 25 de setembre va morir Eugeni d'Ors, en la seua residència de l'Ermita de sant Cristòfol, de Vilanova i la Geltrú. Feia uns trenta-cinc anys que havia "mort" ja per a la literatura catalana, i això no obstant, el traspàs de l'il·lustre escriptor ha suscitat un sord reviscolament de la vella animositat que li guardaven els nostres intel·lectuals. I dic "sord", perquè les manifestacions, que no podien ésser positives ni declarades, s'han limitat a la inhibició, al silenci fred, i per això han resultat ben evidents també. A l'acte de l'enterrament, celebrat a Vilafranca del Penedès, a penes hi va concórrer cap figura mitjanament representativa de les nostres lletres, segons tinc entès. Tot fa creure que, en un clima més propici, les necrologies catalanes dedicades a Eugeni d'Ors haurien tingut un to de retret duríssim, d'amarga virulència. Ara, si alguna n'hem poguda llegir que admeta ésser considerada catalana, tampoc no dissimula que s'inspira en el mateix sentit íntim. De tota manera — vull suposar-ho, en honor de la nostra probitat moral —, açò hauria estat sense perjudi d'una, almenys, "estranya tristesa" que, com ha escrit Josep Me de Sagarra, uns més que els altres, però quasi tots, hem experimentat en conèixer la luctuosa notícia.

La constatació d'aquest fet induïx a preguntar-nos — nosaltres, espectadors distants i innocents — què hi hagué, realment, al fons del *cas Ors*, que tan llarga i endanyada conseqüència ha vingut arrossegant. Confesse amb tota ingenuïtat que ignore, en absolut, la importància i el caràcter dels incidents que provocaren la deserció de Xénius; no he trobat ningú que ho haja sabut explicar satisfactòriament, amb una d'aquej-

xes explicacions suficients per a l'exigència despassionada de la posteritat. És clar que aquest punt només conserva un interès ben secundari, perquè, en fi de comptes, D'Ors no tenia raó perquè, en fi de comptes, D'Ors abandonava la raó, si era qui la tenia, des del moment que abandonava la llengua i la missió que havia assumit. Però que la seua actitud siga injustificable no significa que l'actitud dels altres — que, repetesc, no sé qui són ni sé quina era — fos justificada. Crec que no m'equivocaré massa si considere aquell conflicte reduït a una pugna entre la vanitat de l'escriptor — segurament una vanitat enorme — i la impolítica tossuderia dels qui li plantaren cara. Això, en suma, ja desqualifica aquests últims.

Sempre m'ha sorprès, llegint escrits d'aquella època i posteriors, la doble, i en cert mode contradictòria, reacció que la marxa de D'Ors va produir a Catalunya. Per una part, es va tendir a llevar transcendència a l'obra i a la personalitat de Xénius; per l'altra, les crítiques que se li adreçaven, clarament ressentides, han tingut una persistència i un aire agressiu bastant inusitats. En un instant, i d'un llibre col·lectiu i molt significatiu — *Cataluña ante España*, "Cuadernos de La Gaceta Literaria", 1930 —, podríem traure unes quantes mostres brillants: "esprit faux", histrió, "ilustre tráfugo", "no es ello, precisamente, digno de un héroe de Plutarco", "le atraía la novia rica", "podíamos prescindir perfectamente de su glosa cotidiana", "podíamos seguir nuestro camino sin necesidad de un poder personal de tendencia enciclopédica y absolutista"... Ho deien Estelrich, Riba, Garcés, Soldevila. No hi ha dubte que tot açò era cert, però al mateix temps que cert era injust i era, sobretot — llevat d'algun cas que anava compensat per l'elogi congruent —, expressió d'una ingratitude acalorada. Si Xénius només fou un "esprit faux" i tot allò, si resultava jubitable sense perill, ¿perquè lamentaven tant la seua deserció? I que se'n lamentaven, és obvi. Dinç cada invectiva

hi havia una secreta desolació. Sembla, en fi, que negant-li utilitat i rebaixant-lo de prestigi, es feia que la responsabilitat íntegra d'aquell incident caigués, moralment i exclusiva, sobre D'Ors. En altres mots: que l'acusació a Xénius no fa la impressió d'ésser tan desinteressada i neta com calia, sinó que amagava la defensa d'altres coses, potser no exactament massa sublims.

Però jo em decante a creure'n una altra suposició. No fóra molt arriscat imaginar que en els exabruptes antiorsians predomina un sentiment de decepció, i el que és pitjor, de decepció que ara trobaríem infundada. Els escriptors que, per edat i inclinacions, hauríem de situar com a continuadors naturals de Xénius — els adés esmentats i d'altres —, s'excediren probablement en la valoració d'aquell home enlluernador. D'Ors proporcionava a Catalunya el primer tast d'una normalitat a l'europea, maldava per netejar la nostra cultura de casolanisme i d'espontaneïtat sempre problemàtiques, i exhibia un repertori de fórmules i consignes d'aparença salvadora, suggestives, contundents. Aquell Xénius, ¿no podia convertir-se, sense voler-ho ells mateixos, en llur ídol, en l'estampa acabada del que calia? Potser això només era inconscient. Però estic convençut que, a banda qualsevol interferència de tipus personalista, la generació que segueix la de D'Ors sentí per Xénius un respecte fora de mesura, qui sap si un mica pueril. I quan de sobte s'adonaren, d'una forma violenta a més, que l'ídol els fallava per misèries massa humanes, hagueren de quedar do-

lorosament decebuts. No es tractava solament d'una veïtat política, el que veien en la posició de D'Ors, sinó d'una traïció total a principis màxims i a la sencera trajectòria d'una vida prometedora. Ells encara eren joves: D'Ors els era gairebé un germà gran, més que un mestre, però estaven sol·lícits a la seua exemplaritat com si verdaderament ho fos.

Xénius no era imprescindible, és clar. No ho era quan se n'anà amb "la novia rica", com deia Estelrich; tampoc no ho era abans. El canvi cultural del Noucents s'hauria produït igualment sense Eugeni d'Ors, perquè el duia, fatal, l'impuls del temps. Però ¿s'hauria produït en la mateixa extensió? I sobretot, ¿s'hauria produït tan ràpidament? Pensem que la cultura catalana, de la Renaixença ençà, ha hagut de cobrir, en una carrera contra rellotge, les etapes que la seua anormalitat històrica deixà pendents. Molts dels nostres escriptors — i hem tingut la sort que llur genialitat haja estat proporcionada a la funció que els estava reservada — han fet, ells sols, el que en altres literatures corresponia a tot un moviment literari o a un període de més d'una generació. Xénius era un d'aquests escriptors. Ho prova el seu *Glosari*. Ho proven, en un altre pla, les seues iniciatives. ¿Que, a desgrat de tot, Xénius, era un dilettante — només un dilettante? Sí. Però un dilettante excepcional. Per a fer allò que li pertocava de fer, aquesta condició era necessària i suficient. Cap dels escriptors catalans que l'han succeït, no la posseïa: llur rigor serà

SOLERNOU, S. A.

OLIS VEGETALS PER A LA INDUSTRIA
AIGUARRAS
COLOFONIA
RESINES SINTETIQUES

Av. Ferrocarril, 100 (Col. Moctezuma)
 Tels. 22-28-02, 22-34-28 i 22-36-84
 Apartat Postal 7153
 MEXICO 9, D. F.

SUCURSAL GUADALAJARA
 Antonio Bravo, 49
 Tel. Mex. 35-52
 GUADALAJARA, Jal.

Vermouth

ANGELINUS

EN ELS SEUS DOS TIPUS
DOLÇ I MIG-SEC

LA ASTURIANA S. A.

Fresno, 111

México, D. F.

B

PROPIETARIS:
A. BERTRAN S.
J. BORRAS G.

RESTAURANT
BELLINGHAUSEN

QUATRE ESPECIALITATS
DE LA GUINA CATALANA

- Botifarra catalana amb mongetes i escalivada.
- "Zarzuela" de mariscos.
- Paella valenciana.
- Pollastre amb samfaina.

Servei a domicili

Londres 95. - Tels. 14-18-70 i 35-75-61

més obstinat; llur treball, en general, més sòlid; llur ambició, més honesta; llur fidelitat, més (no sempre) segura; llur eficàcia, però, en una circumstància com la noucentista, no hauria pogut ésser tan vivaç ni tan efectiva.

No voldria que açò s'interpretàs com una reivindicació — literalment impossible — d'Eugeni D'Ors; ni tan sols com una reivindicació de Xénius, desaparegut cap a l'any 20, que bé la mereix. Les tràgiques pallassades de l'escriptor, després d'aquesta última data, ja no ens afecten; com tampoc, per desgràcia, no ens pertany la seua labor de la maduresa. La meua intenció és, solament, contribuir amb unes consideracions, simplistes si es vol però atentes, a la "mise au point" d'un tema que ara, en l'oportunitat de l'"estranya tristesa", hauria d'ésser airejat i représ. No puc evitar, al capdavant, quan escric açò, la incòmoda sensació — compartida sens dubte per molts catalans de la meua edat — que ens han estafat un gran escriptor: que l'hi han estafat a Catalunya. No val la pena d'aturar-se, potser, en allò que el *cas Ors* té de singular, però sí en el caire alligador que presenta. Que cadascú se'l medite. I encara per damunt d'això, vulguem oblidar l'anècdota, per un moment, en comptes d'elevant-la a categoria — ¿a quina categoria? — i retém tribut d'homenatge a un home que fou nostre, que també fou nostre, i que ens ha llegat algunes de les pàgines més elegants i enginyoses de la literatura catalana del segle xx. — JOAN FUSTER

R E C E N S I O N S

Es vessa una sang fàcil, fet divers, per MANUEL DE PEDROLO. Portada per LL. TREPAT. Grases, Editor; Nova Col·lecció "Lletres", 2. Barcelona, 1954.

Es vessa una sang fàcil és la primera narració unitària que Manuel de Pedrolo dona al públic. Qualificada pel seu autor de "fet divers" — car per ell una novel·la ha de tenir un mínim de tres-centes pàgines —, és en realitat una *nouvelle* policiaca o, millor encara, un episodi de lladres, dut amb ritme segur des que cometen un assalt fins a llur extermini per la policia o pels seus mateixos companys. Manuel de Pedrolo entra en aquest camp difícil de la novel·lística amb una fermesa de narrador i un talent d'escriptor que el salven de la banalitat que tan sovint arrossega, en el seu afany d'interès creixent o de conreu de la sorpresa, els autors del gènere. Pedrolo manté sempre l'interès del lector al llarg d'una narració lògica, sense intrigues, sorpreses ni misteri, en la qual els fets es succeïxen amb naturalitat i d'una manera fatal; no hi ha trulència, si no és en el melodramatisme que a estones prenen els esdeveniments. Els fets no s'em-